

TRAGOM NOVE PARADIGME HRVATSKE KULTURE I GLAZBE U RENESANSI

**Ennio Stipčević. *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj.*
Zagreb: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog, Muzički
informativni centar Zagreb, 2017.**

Knjiga *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj*, hrvatska je verzija knjige *Renaissance Music and Culture in Croatia* (Turnhout: Brepols, 2016). Već sama činjenica da je ugledni belgijski nakladnik objavio ovu, inače prvu sintezu o hrvatskoj glazbi renesanse, događaj je koji vrijedi zabilježiti. U impozantnome muzikološkom radu i pomnome znanstvenom preispitivanju raznovrsne građe i činjenica, tematski vezanih uz razdoblje renesanse i baroka, Ennio Stipčević svoje je znanje i kritičko spoznajno iskustvo pretočio u niz studija i knjiga, među kojima je ova posljednja, tiskana na engleskom i hrvatskom jeziku, možda i najznačajnija. Najčešće kroz znanstveno-popularni žanr, svoj svojevrsni autorski *subscriptio*, Stipčević već dvadesetak godina obogaćuje hrvatsku i svjetsku muzikološku javnost brojnim radovima i znanstvenim otkrićima navedenih razdoblja stavljajući prije svega težište na hrvatsku glazbu renesanse u kontekst europskih utjecaja, ponajprije onih talijanskih. Upravo time Stipčević ističe važnost perifernih područja razdoblja renesanse kao ključnih za “jasnije ili barem drugačije viđenje i razumijevanje središta”. Kako autor i sam navodi u uvodnoj riječi, ova knjiga nastoji “pratiti tragove renesansne glazbe u hrvatskim zemljama”. Koliko je glazba u hrvatskim zemljama doista renesansna mogu pokazati pojedine analize glazbenih primjera istaknutih u knjizi, ponajprije osvrti na cjeloviti prikaz i korelacijske veze hrvatskih skladatelja Andrije Patricija iz Cresa i Julija Skjavićića iz Šibenika.

I dok je autoru jednostavnije navesti “čega u knjizi nema”, kako u predgovoru sam kaže, u ovom našem osvrtu na hrvatsku verziju knjige *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj* potrebno je istaknuti da je autor usmjerio fokus prema svim umjetnostima, organizacijama i prigodama kojima je glazba bila ili mogla biti sastavnicom. U deset poglavlja autor nas provodi cijelom jadranskom obalom, ne izostavljajući ni sjeverni dio hrvatskih zemalja, povezujući pritom djelovanja raznih institucija i udruženja s domaćim, ali i inozemnim glazbenicima, književnicima, jezikoslovcima, umjetnicima i kroničarima toga doba. Zaokruženu cjelinu pregleda renesansnoga djelovanja započinje kontekstualnim povijesno-političko-društvenim pregledom zbivanja u hrvatskim zemljama, korelirajući međusobne utjecaje, u poglavlju “Antemurale Christianitatis”.

Polazeći od notnoga pisma i sačuvanih ili izgubljenih rukopisa, odnosno notnih

tiskovina, autor razmatra specifičan kontekst notnoga izdavaštva. U tom poglavlju, naslovljenom "Izvori: Od rukopisa do tiska", isprepliću se informacije o rukopisima tabulturne glazbe i crkvenih psalama od sjevera do juga hrvatskih zemalja sa sačuvanim tiskanim izvorima razdoblja renesanse. Navodi pionire notnoga tiskarstva, potekle s hrvatskoga područja, kao što su Andrija Paltašić i Dobrić Dobričević te svakako najpoznatiji Andrea Antico iz Motovuna. Usputno spominje i uglednoga francuskog tiskara Jacquesa Moderna iz Buzeta navodeći čitatelja i potencijalnoga istraživača da u nekim daljnjim istraživanjima pokuša rasvijetliti zanimljivu rodno-profesionalnu vezu toga renomiranog europskog notnog tiskara s hrvatskim krajevima.

U daljnjim poglavljima Stipčević vrlo osebujno progovara o *Odgoju i glazbi*, navodi istaknute profesionalce, učitelje i organizacije koje su potpomogle širenju glazbenoga umijeća u hrvatskim zemljama dolazeći tako i do crkvene i svjetovne glazbene prakse. U poglavlju "Crkva između reforme i obnove" autor iznosi poznate informacije o izvorima glagoljaškoga pjevanja i sačuvanim rukopisnim notnim predlošcima, kao i o crkvenim protestantskim tiskovinama na narodnome jeziku. Nadalje, autor se dotiče utjecaja i prakse svjetovne glazbe poglavljem "Svjetovne svečanosti i pučke pobožnosti", fokusira se na pokladne svečanosti i pučku pobožnost svetkovanja sv. Vlaha te kroz razne sekundarne izvore iznosi važne informacije o istraženju ostavštini.

Središnje mjesto u ovoj opsežnoj monografiji pripada trima poglavljima. To su poglavlja o odnosu pisane riječi i glazbe, području koje gotovo uvijek daje neiscrpu istraživačku intenciju i mogućnost sagledavanja raznim rakursima. U poglavlju "Glazba i kazalište" autor izlaže vrijedna dramska djela hrvatskih renesansnih autora izdvajajući stihove i dijelove teksta koji su obojeni glazbenim premisama te skreće pozornost na utjecaj i važnost glazbe pri prikazivanju dramskoga teksta. Uz ovo poglavlje, i poglavlje "Književnost i glazba" donosi uputnice na začetak hrvatske glazbene terminologije kroz književna ostvarenja Marka Marulića i pjesnika petrarkista dok se u poglavlju "Narodna i popularna kultura" čitatelju nude informacije o važnosti kroničara i književnika koji u svojim proznim djelima daju vrijedne uvide u važnost i utjecaj svjetovne glazbe u hrvatskim zemljama i šire te se navode dostupni i sačuvani izvori primarne notne građe.

Iznimnom korelacijom hrvatskih i talijanskih umjetnika autor lakoćom povezuje ne samo ta dva na svim društvenim i kulturološkim razinama prožeta geografska područja, nego i uglađenim stilom pisanja na jednostavan i suptilan, a ponovno vrlo stručan način osvjetljava međusobne utjecaje umjetnika, književnika i kroničara obiju zemalja. Upravo je taj pristup iznošenja informacija vrlo zanimljiv u pretposljednem poglavlju knjige "Celebri autori". Nadovezujući se na već poznatu hrvatsko-talijansku spregu u obrazovanju, tiskarstvu i književnosti, autor je, pišući o djelovanju istaknu-

tih glazbenika i književnika hrvatskoga područja, vrlo jednostavno ocrtao te odnose polazeći prije svega od svećenika i pjesnika Šime Budinića preko kojega gradi most s talijanskim madrigalistom Giandomenicom Martoretom koji će svojim madrigalističkim stvaralaštvom biti svojevrsni “triger” za daljnje predstavljanje istaknutih i poznatih hrvatskih madrigalista poput Andrije Patricija, Julija Skjavića, Lamberta i Henrika Courtoysa te Francesce Sponge Uspera, kojemu je uostalom posvećeno posljednje poglavlje knjige.

U tom posljednjem poglavlju, jednostavno nazvanom “Kraj renesanse”, predstavljen je jedan možebitno najznačajniji skladatelj ponikao s našega obalnog područja, koji je zasigurno poslužio kao “hiperveza” između ovog i nagovještaja sljedećeg razdoblja – baroka. Francesco Sponga Usper (rodnom iz Rovinja ili Poreča) imao je doista zanimljiv životni put. Cijeli radni vijek proveo je u Veneciji, ostvario je osobne kontakte s onodobnim istaknutim predstavnicima renesanse i ranoga baroka poput Andree i Giovannija Gabriellija i samoga Monteverdija. Zasigurno su ti susreti i skladateljska prožetost utjecajima glavnih predstavnika s kraja jednoga i početka drugoga stilskog razdoblja ostavili traga i na radu samoga Uspera, što je autor prikazao ne samo glazbenom analizom odabranih djela, nego i kontekstualnom analizom posveta pojedinih zbirki djela koje donose neprocjenjive smjernice kreiranja društveno-umjetničko-profesionalnih odnosa glazbenika.

Knjiga završava “Epilogom” osmišljenim u formi dijaloga autora i nepoznatoga čitatelja. I dok autor sam opravdava ovu književnu formu kao potrebno sredstvo komunikacije izvan usko stručnih područja, zaključili bismo da je autor upravo tim činom obogatio opseg svojega znanstvenog diskursa obuhvativši uz hermeneutički i fenomenološki pristup istraživanju i onaj dijalektički. Na taj je način autor potvrdio svoj status “sinoptikusa”, kako ga naziva Platon, istraživača sveobuhvatnoga pogleda koji širi spoznajne granice te intrigira znanstveno-istraživački dio samoga čitatelja.

Iako ovu knjigu možemo promatrati kao svojevrsan kompendij autorovih prijašnjih objavljenih radova, ne smijemo zanemariti recentni pristup već poznatom sadržaju i oplemenjivanje novim spoznajnim činjenicama i uputnicama. Dodatnu znanstvenu potvrdu moguće je pronaći i u vrlo iscrpnoj, višejezičnoj, suvremenoj i sistematski organiziranoj bibliografiji koja svjedoči da Stipčević u svojim istraživanjima slijedi istraživačke napore svojih prethodnika, ističe njihove zasluge i odaje im važnost u glavnome dijelu teksta, ali i kritički propituje sva dotadašnja istraživanja te s takvim pristupom ponekad mijenja donedavno poznatu i priznatu paradigmu hrvatske renesanse. Kao još jedan zanimljiv segment organizacije knjige valja istaknuti “Ekskurse” na kraju pojedinih poglavlja. U tim zaključnim razmišljanjima o određenoj području umjetnosti i glazbe autor daje svojevrsan naputak budućem naraštaju istraživača u

kojem smjeru bi se moglo proučavati ono (malo) manje poznato te time otvoriti nove istraživačke teme i obzore.

Usporedbom prvotnoga engleskog izdanja s ovim hrvatskim uočavaju se neznatne razlike: poneka dopunjena fusnota i bibliografska jedinica te pojedini cjeloviti notni primjeri i opsežni opisi ispod slikovnih i notnih izvora u hrvatskome izdanju kojih nema u engleskoj verziji. Unatoč određenim uredničkim i prijelomničkim propustima, koji se doduše u hrvatskome izdanju rijetko mogu zamijetiti, urednica Jelena Vuković, kao i cijeli tim Muzičkoga informativnog centra, odradili su iznimno velik i hvale vrijedan posao prepoznavši vrijednost istraživačkoga erosa Ennia Stipčevića.

Ivana Petravić